

BUDA-PESTA

16 Octomvre st. v.
28 Octomvre st. n.

Va esi duminée'a.

Rodact. : strad'a Havas nr. 1.

Nr. 42.

ANULU XII.
1876.

Pretinlu pe unu anu 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl. ; pe $\frac{1}{4}$ de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romani'a 2 galbeni.

Pregatiri la infintiarea unui teatru nationalu.

(S'a cetitu in adunarea din Lugosiu a Societătii pentru fondu de teatru romanu.)

Ide'a infintiării unui teatru nationalu romanu dincóce de Carpati a inceputu sè prinda radecini in partea mai inteligenta a natiunii. Barbatii luminati, cari sciu sè cumpeńesca valórea culturai, toti recunosc, cá si teatrulu este unu mijlocu de civilisatiune, unu institutu de cultura, si inea de cultura nationala.

Proba: primirea incuragiatória a tuturor represintatiunilor teatrale arangiate de diletanti, intimpinarea cu entusiasmu a artistiloru nostrii de la Bucuresci, vocile aredicate in diuaristic'a nóstra in favorulu acestui institutu si pentru infintiarea lui, contributiile incepute spontaneu spre acestu scopu; dar prob'a cea mai eclatanta e instituirea acestei Societătii menite spre a aduná fondule trebuinciosu pentru infintiarea unui teatru nationalu romanu.

Asiá dara ide'a infintiării s'a si pusu in lucrare. Avemu o societate care conduce si ingrigesce de realisare. Amu inceputu sè aduná fondule.

Inse óre activitatea nóstra póte-se ea margini numai la atát'a? Sè aduná fondule, si pana ce nu-lu vomu avé, sè nu mai facemu altu-ceva nimica?

Déca consultámu statutele Societătii nós-

tre, vedemu cá in adeveru missiunea nóstra este numai crearea unui fondu; éra dispositiunile ulterioare sunt rezervate unei Societătii nóue, care se va compune din acést'a, pe temeiulu altoru statute. *)

Asiá dara in calitate de societate nu putemu sè desvoltámu de ocamdata alta lucrare, decátu acést'a; inse cá membrii singuratici ai ei putemu sè incepemu inea de acuma a ni indreptá atentiunea si in alta parte. Ma nu numai putemu, ci si trebue s'ó indreptámu, cáci cá la atari ni se deschide unu campu mare de activitate, si totu momentulu de intardiare inapoiéza realisarea scopulu finalu.

De odata cu crearea fondule materialu trebue sè ingrigimu si de compunerea unui fondu spiritualu. Si la acést'a inea se poftesce unu timpu mai indelungatu. Deci avemu sè ne apucámu inea de acuma a lucrá, cá pe candu vomu avé fondule materialu, sè dispunemu si de celu spiritualu.

Fondule materialu se esprime prin cuventulu bani; éra celu spiritualu se compune din actori si repertoriu.

Deci trebue sè ni formámu actori si unu repertoriu!

*) Vedi § 1 si 21 din Statutele Societătii.

Incâtu pîntru actori, de ocamdata nu putemu sè facemu altu-ceva decâtu sè incuragiâmu pe diletantii nostri, cari ici si colo deschidu templulu Thaliei romane, cá astu-felu dinsii sè aiba placerea a se dedicá pîntru acésta cariera.

Inse in privinti'a repertoriului putemu sè lucrâmu cu succesu mai multu. Aice avemu unu terenu fôrte mare, incâtu toti ni vomu puté gasí ocupatiuni pe elu.

Candu cine-va voiesce sè zidésca o casa, mai antâiu procura materialulu trebuinciosu. Déca voimu sè putemu avé cu timpulu unu repertoriu, se 'ntielege originalu, trebue si noi sè adunâmu materialulu, din care apoi maestrîi condeiului, inspiratii Museloru, sè póta creá piesele, cari voru compune repertoriulu.

Dar la unu opu atâtu de mare, se cere si unu materialu colossalu. Spre norocire lu-avemu de prisosu. Numai trebue sè-lu adunâmu.

Éta terenulu nostru de activitate!

Materialulu nostru se póte impartí in trei grupe: istorica, sociala si poporala.

Cá sè putemu avé piese istorice, cari sè ni renvia pe scena figurele antice, intr'unu coloritu maretiu, cu faptele loru frumóse, cu virtutile loru de modelu: trebue sè avemu o istoria completa, din care scrîtorîulu de piese istorice sè póta studiá epoc'a ce si-a alesu, cu ómenii, faptele si datinele cu totu.

Cu recunoscintia constatâmu, cá in timpulu din urma istorio-grafi'a a inceputu sè faca si in limb'a romana unu progressu seriosu. Lucârile unoru barbati invetiati facu onóre natiunii. In generatiunea nóua inca se ivira câte-va talente considerabile. Avemu si o multime de documinte istorice, publicate in feliurite intreprinderi literarie.

Tóte aceste inse forméza numai inceputulu. Mai are sè tréca inca unu timpu indelungatu, pana ce vomu puté avé o istoria nationala completa.

Sè ne insotimu dara toti din tóte partile, spre a contribuí la acésta lucrare marétiá. O natiune fara istori'a sa, este unu copilu fara nume, pe care apoi lu-botédia strainii dupa poft'a animei loru; unu mutu, care nu-si póte exprime simtiemintele si povestí faptele sale, ci altii i descriu viéti'a, precum le vine mai bine la socotéla. Astu-felu apoi, in locu de o fotografia fidela, i se scóte la lumina o caricatura falsa.

Nu este, si nu póte sè fia totu insulu is-

toricu de profesiune. Cu tóte aceste inse ori cine póte sè contribue la completarea acestui opu. Ori ce documentu istoricu ar ajunge in manile nóstre, sè grabimu a-lu dá publicitati. Micu séu mare este acel'a, sè nu ne pase, càci nu lungimea e valórea. De multe ori câte-va síre au unu pretiu fôrte mare, càci revérsla lumina a supra cutarui locu intunecosu.

Sè ne facemu dara toti colaboratori la acésta mare opera nationala! Sè adunâmu si noi materialu pîntru maestrîi acestei sciintie, cá dinsii sè-lu póta intrebuintiá la completarea lucrârii loru.

Atunce apoi putemu sè sperâmu si piese teatrale istorice!

Déca vomu indreptá luarea nóstra a minte spre a dóu'a grupa, la cea sociala; aice vomu gasí unu materialu asemene bogatu.

Viéti'a nóstra sociala, cu nenumeratele sale insusiri, bune si rele, virtutile si defectele nóstre, éta o multime de sujete pîntru autorii nostri dramatici!

Inse acestu materialu lu-cunoscemu. Nu trebue sè-lu adunâmu. Unu capu cugetatoriu mai profundu va aflá sujetele indata; va scí sè aléga caracterele potrivite pîntru drame si comedii.

Aice darâ nu trebue sè li vinimu intru ajutoriu. Ast'a e actualitatea. Toti o cunoscemu, càci traimu intr'ins'a.

A trei'a grupa inse ni ofere terenulu celu-mai mare de activitate. Aice putemu sè participâmu si mai multi, càci terenulu e fôrte largu si materialulu de totu abundantu.

Poporulu nostru, viéti'a lui, datinele, moravurile si predilectiunile sale, nenumeratele secrete pline de farmece ale acestora, pline de originalitati si frumuseti adeverate, — éta ceea ce noi inca nici acuma nu cunoscemu deplinu!

Si ce fondu mare de idei, de tablouri si de cunoscintie continu aceste! Câte sujete si-ar puté scóte de-aice unu autoru dramaticu! Ce comóra nepretiuita e ascunsa aice de vederea luminei!

Sè analisâmu, de esemplu, poesí'a acestui poporu!

Poesí'a nóstra poporala e o adevérata comóra nationala.*) Ast'a póte sè fia fal'a nóstra cea mai nobila. Unu titlu de civilizatiune acést'a, de care putine natiuni au.

*) V. Alessandri in prefati'a culegerii sale de poesii poporale.

Éta ceea ce putem sè aretàm cu mandria lumii întregi!

Si lumea o si admira.

Creatiunile Musei populare romane scóse pan'acuma la lumina sunt mai tóte cunoscute pe totu rotogolulu pamentului civilisatu. Barbatii cei mai competenti, criticii natiuniloru celoru mai inaintate in cultura le-au incoronatu cu laude entusiastice. Eroii baladeloru populare romane au facutu unu mersu triumfalu prin literaturele cele mai importante.

Déca n'amu posede nimica in asta privintia afara de „Mioriti'a“, — acésta singura balada — capu-de-opera alu geniului poeticu — ar fi in stare a ni conservá numele cu onóre pentru totu-de-una. Ea ar puté anuncia lumii in eternu, cà in aceste tieri a siediutu odinioára unu poporu cu sarutarea Musei in frunte. Unu poporu despre care cu totu dreptulu s'a pututu dice cu entusiasm, — cà „e nascutu poetu.“ *)

Deschideti operile celoru mai mari poeti ai lumii, si nicairi nu veti gasi niste sire atátu de admirabile cá si aceste, prin cari eroulu baladei si-descrié mórtea :

„Spune-i, dreptu curatu,
Cà m'am insuratu,
C'o mandra craiesá,
A lumii mirésá,
Si la nunt'a mea
A caditu o stea,
Sórele si lun'a
Mi-au tinutu cunun'a,
Bradi si paltinasi
I-am avutu nuntasi,
Preoti muntii mari,
Paseri lautari,
Paserele mii,
Stelele faclii ! . . . **)

Dar acésta balada e numai un'a din cele multe frumóse! Poporulu nostru si-a eternisatu numele si prin altele. „Inzestratu de natura cu o inchipuire stralucita si cu o anima simtitória, elu si-revérta tainele sufletului in melodii armonióse si in poesii improvisate.“ ***)

Éta cum apretiucesce unu celebru scriitoriu francesu, Iuliu Michelet, poesii'a nóstra populara : „Indata ce deschidi cartea lui Alessandri, — dice elu, — esti cuprinsu la capu, la anima, de unu parfumu strainu, plinu de betia si ametiela. Nu scii pentru ce, dar plangi.

*) V. Alessandri in prefati'a culegerii sale de poesii populare.

** — ***) Alessandri.

Melancolia, fórte dulce, cu tóte aceste melancolia usióra . . .“

(Finea va urmá.)

Iosifu Vulcanu.

Laculu dineloru.

Asculta copila sè-ti spunu o poveste
Cum n'a fostu in lume si nici nu mai este.

E mica 'ntemplarea, dar mandra, marétia,
Cà ochii-ti de dina, ca dulcea ta facia! . . .

* * *

Erá di voiósa, o di fara nori.
Prin lunca 'nverdita si plina de flori
Amblá fara grige unu micu copilasiu
Usioru, cá unu fluturu, voiosu, dragalasiu.
Ochisiorii lui veseli priviau cu dulcétia :
Acusi la a luncei voiósa frumsetia,
Acusi la a boltei azura colóre,
Acusi la cei fluturi cu dulci aripióre.
A lui piciorasie de drumu usiorele
Saltau cu placere, cá dóue gazele :
Acusi prin poene cu vesele flori
Acusi p'ntre déluri cu culmile 'n nori! . . .

De odata elu inse in locu se opresce . . .
Asculta . . . asculta . . . apoi se nimesce . . .
O magica doina suná peste plaiu :
Cum dînele canta si angerii 'n raiu! . . .
„Ah! lira cerésca! musica sonóra!“ . . .
Graesce copilulu, si 'ndata elu sbóra
Prin munti, prin poene, dorindu se gasésca :
De unde resuna cantarea cerésca? . . .
Dar glasulu espira, melodi'a 'ncéta ;
Ér celu copilandru zaresce de odata :
Unu plaiu de frumsetie si farmece plinu,
Si 'n mijlocu-i verde : unu laçu cristalinu !
„Ah éta locasiulu frumóseloru dine!
Si éta isvorulu melodiei line! . . .
O, dina frumósa a plaiului dulce!
Mai canta : càci glasu-ti in ceriuri me duce! . . .“
Asié copilasiulu se róga oftandu
Pe marginea verde a lacului blandu.
Apoi cu ochisiorii in apa privesce,
Si 'n dalb'a-i oglinda, afundu elu zaresce :
Cerimea azura cu mii de frumsetie,
Si splendidulu sóre, cu radie maretie,
Si-o magica lunca cu dulci florióre,
Si paseri de auru cum nu-su pe sub sóre!
„Ah! ce frcicire! (uimitu elu graesce.)
Ce locu de placere aice-mi zimbesce!
O lume cerésca, unu raiu sta deschisu . . .
Acésta e usi'a, ce duce 'n Elisu! . . .“

Apoi p'ntre tufe se pléca mai bine
Si canta cu dulce in undele line.
Dar vai! . . . ochisiorii in cétia s'ascundu
Si cade in laculu adencu, fara fundu.
„Oh, angeri din sóre! fintie ceresci!
O, dina frumósa ce 'n lacu locuesci!
Íptinde-ti-mi man'a, si-mi dati, ajutoriu :
Càci aprig'a unda me 'néca . . . eu moriu! . . .“
Asié copilasiulu plangea suspinandu

Cu manele-i dalbe prin valuri notandu...
 Si nu se mai scie de-atunci a lui sôrte:
 In verdile unde gasit'a elu môrte?
 Séu din'a frumôsa a plaiului dulce
 Din valuri esit'a pe bratie-i sè-lu culce?
 Si-apoi cu-alu seu canteu cu dulcele-i graiu
 Sè-lu duca la ceriuri, sè-lu porte prin raiu?..

Acést'a-i, fetitia, doiôs'a-mi poveste!
 Dar prunculu acela tu scii cine este?..

Asculta-me dara, oh, angerulu meu!
 Acelu copilandru sè scii cà sum eu!...

Traiam fara grige, aveam dile line.
 Acèsta viètia erà pentru mine:
 O gradina scumpa si plina de flori,
 O lunca frumôsa, cá ceriulu in diori.
 Sborám, cá unu fluturu voiosu pe sub sóre
 Saltandu cu placere din flóre in flóre;
 Gustandu in linisce nectarulu cerescu
 De crini, viórele, ce 'n gradina cresc...

De-odata eu inse audu cu mirare
 Vibrandu a ta vóce si glasu de 'ncantare;
 Zarii a ta facia voiosu zimbitoria,
 Incinsa de radie, cá splendidulu sóre;
 Privii cu placere in ochi-ti de dina,
 Frumosi, cá Elisulu, si plini de lumina,
 Si 'n ei — cá si 'n laculu curatu, de argintu,
 Vediui cu dulcètia spre mine zimbindu:
 Cerimea azura cu radie marètie!
 Vediui paradisulu cu mii de frumsetie!
 Si unu farmecu din ceriuri, ce nu are nume,
 Si-o dulce placere, cum nu este 'n lume!..

„O, ce voluptate! ah ce fericire!“
 Strigaiu pana 'n sufletu patrunsu de uimire.
 Apoi — cá si prunculu in laculu cu flori —
 Privii mai de-aprópe in dulci-ti ochsiori...
 Dar lumea din juru-mi in cètia s'ascunse,
 O dulce sagèta prin sinu me strapunse,
 Si vai!.. fara scire — oh! angerulu meu!
 Cadiut'am... in laculu amorului teu!...

Oh! din'a frumôsa a dulcelui lacu!
 Invètia-me, spune-mi, cà ce, sè me facu?

Adancu este laculu, ba chiar fara fundu,
 Si verdile-i unde acusi me cufundu!..

Frumôsa dinitia! o, dà-mi ajutoriu!
 Oh! nu lasá, scumpa, in valuri se moriu!..

Cu dulcea-ti dîmbire cu dulcele-ti graiu:
 Redà-me vietii, condume in raiu!..

Cu vocea ti de angeru sioptindu: „te iubescu“
 Inaltia-me gingasiu la tronulu cerescu!...

Petru Dulfu.

Cetatea Belgradului (Alba-Iulia)

(Fine.)

Lipseste man'a de feru pentru domnii calugari. E mai bine josu in fundulu bisericei trinitariloru, càci acolo fara multe aparate scumpe cu ajutoriulu unui singuru fluidu ajungi in stare d'a vedé si diu'a stele cu gramad'a si in tóte feciele...

Biseric'a catedrala a episcop. rom. cat. de acuma este o monumentala zidire, si a fostu martora la intemplamintele seculiloru ce s'au perôndatu pana astadi. Ea are o latime de 120, o lungime de 261 si o inaltime de 60 urme. Stilulu zidirii in laintru astadi dupa nenumerate reparatiuni este goticu.

Cei ce afirma, cà temeliele la acèsta catedrala, astadi inchinata archangelului Mihailu, le-aru fi pusu eroulu Huniadoreanu (Hunyadi) in semnu de multumita lui Ddieu pentru invingerea reportata a supra turciloru la Santu Inubru *) sunt in neexplicata ratacire, d'óra-ce esistu documente chiar in archivulu d'acolo, cari continu nisce contracte inchiaiate a supra reparatiunii acelei biserice in anii 1287 si 1291.

Intemeiatorii acelei biserici crestine si a diecesei inca n'au fostu de religiune catol. Latina chiar sè concedemu, dupa unii, cà intemeiatoriulu ar fi fostu s. Stefanu regele Ungariei.

Antâi'a talpa la acea biserică, precum am vediutu, au pusu-o vechii romani. Form'a crestina i-au datu principii Ardealului, urmatorii lui Traianu, adusi la crestinatate prin apostolii bisericei din Constantinopolea. Si astadi vedemu inca mai alesu pe partea din afara spre resaritu sculptate in zidulu catedralei santi si capete de angèri aripate, precum numai biseric'a orientala mai are si astadi inca. Pe d'a supra portalului spre resaritu si astadi se potu distinge, de si la porunca spaite cu varu, emblemele Romaniei si a Moldovei.

Inse cu imputerirea catolicismului, cu intarirea magiarismului, cu scapetarea, cu trantirea romanului, acèsta biserică si diecesa inca a trebuitu sè faca metamorfos'a tuturoru puteriloru si averiloru romaniloru din Dacia; si éca astadi stau urmele celoru avute si posedate inca numai... pentru cà sè nu uitâmu de ele si de agonisatorii loru...

Catedral'a a avutu trei turnuri nalti, dintre cari inse astadi numai celu din stang'a

*) Comunitate curatu romana nu departe de Alba-Iulia; si-a câstigatu locu in istoria prin sangerôs'a lupta, intemplata acolo in 18 marte 1441.

esista, in a carui parte din josu se afla si arhivulu tierii, cu nenumerate, pretioase inse, durere, nerenduite documente si chrisove importante. Iubitorii studiului de eraldeca afla aici materia in prisosintia.

In acésta catedrala se inmormentaau principii si voevodii Ardealului, si chiar si in dilele nóstre se inmormenta, contra tuturor prescriseloru sanitare, episcopii si canonicii Albei.

Totu acolo se afla, de si unele fórte ciungarite, sarcofagele si tablele memoriale ale lui Huniadoreanu, a fratelui seu, si a fiului seu Vasilie (Ladislau) decapitatu in piati'a din Buda; a reginei Isabela, soci'a lui Ionu Zápolya; a lui Georgiu Racoltia I, Gavrilă Betleanu, a cardinalului Martinuzzi, Andreiu Batori, Stefanu Bocicanu, Mihaiu Apaffi.

In seclulu alu XIII-lea mai cu séma, acésta biserica a suferitu fórte prin ingrozitóriele devastatiuni tatare, mongole, sasesci si turcesci. Unii scriitori afirma, inse nu dovedescu cu nimic'a, cà in an. 1601 romanii lui Mihaiu eroulu inca aru fi spoliatu si devastatu acea biserica. Se póte si nici n'aru fi minune. Adeveru inse este, cà Mihaiu Eroulu a intratu *) prin amintit'a pórtă, renovata de Carolu VI cu trijmfu in Alba, intempinatu de clerulu si locuitorii cetătii, si cà in acea cetate, in resiedinti'a principiloru, in actual'a resiedintia a episcopulu rom. cat. a condamnatu la mórte pe faimosulu secuui Eördögh, ucidiatoriulu cardinariulu Báthori **) dupa lupt'a sangerósa de la Sielimbru langa Sibíiu.

Mai am sè amintescu cà inauguratiunea principiloru ardeleni inca se intemplă in acésta catedrala, pe langa observarea indatinatelor si ostenitióseloru formalitati si intionatelor ceremonie d'atuncia, cu a caroru insirare si ilustrare asta-data nu voiu osteni atentiunea on. cetitori.

Momintele mai insemnate din istori'a politica si sociala a cetătii si a orasiulu Alba-Iulia sunt, cà in an. 1241 mongolii séu tatarii facura din orasiu unu hâlm de cenusia, despre care intemplare contimpureanulu Rogerius, canonicu la Oradea-mare, scrie in lamentatiunile sale : „Optu dile, dupa ce am esitu din paduri, ajunseramu la Alba . . . acolo aflaramu numai óse si capete taiate de la trupu . . . zidurile palaturiloru si a bisericeloru devastate

sunt vapsite cu sange crestinescu; si cu tóte cà pamentulu ascunde dinnaintea ochiloru nostri sangele nevinovatu, ce elu a suptu, totusi petrele rosite de sange ni se aréta, la a caroru vedere grabimu dupa putentia a ne departă, suspinandu aduncu . . .“

In an. 1291 Andreiu III a tinutu antăi'a dieta cunoscuta sub principii in Alba.

Cu intrarea Isabelei in Alba in an. 1542 se incepe adeveratu cunoscut'a istoria a orasiulu.

In an. 1550 cardinariulu Martinuzzi *) cu 20,000 feciori obsediă acésta cetate si o sili a se predá, in 9 juniu 1551, éra princes'a Isabela scapă prin fuga cu fiulu ei si cu corón'a la Clusiu.

In an. 1599 intră Mihaiu Eroulu, precum am amintitu, cu marire in Alba, carea in an. 1601 fu devastata din porunca prin soldatii lui Basta, masin'a ucidiatoriă a lui Mihaiu, si prin ai lui Georgiu Rác. Éra doi ani dupa acést'a Basta nimicesce langa Alba óstea lui Székely, si in an. 1603 Alba devine prada unui incendiu infricosiatu. D'abié se mai reculesede de atâte lovituri si in an. 1658 orasiulu Alba din nou fu pusthiitu prin tatarii si turcii.

In diet'a din Clusiu in an. 1556 episcopi'a catolica fu secularisata si bunurile si venitele ei contrase in folosulu tesaurariatulu principelui. Nenumeratele calamitati si dese devastatiuni ce Alba avu sè indure stérpi dintre locuitori gustulu d'asi zidi case solide astu-felu in câtu in an. 1618 diet'a fu silita a demandă, cà fia-care proprietariu de casa din Alba sè redice locuintie demne de resiedinti'a principelui.

In an. 1696 dieces'a catolica din Ardealu éra fu restituita si din nou dotata, éra resiedinti'a episcopala renoita cu spesele statulu.

Despre cele intemplate in Alba in anii 1848/9 scria alte penne mai destere, mai competente, de câtu a mea. Fia numai amintitu cà in acei ani prin bombardarea lui Bem, in cetate au suferitu fórte zidirile mai insemnate, éra biserica inchinata santulu Capistranu, care se află chiar langa port'a cetătii, fu de totulu totu ruinata . . .

Sè trecemu acuma la „Turnulu rosii“ si contumaci'a d'acolo.

Ionu Valeriu Barcianu.

*) Despre a carui palatu si viétia din Vintii inferiori (in Ardealu, langa Muresiu) „Familia“ asemene a publicatu unele notitie.

*) In 1595, Noemvre diu'a antăia.

**) Inmormentatu in catedrala in an. 1599, nov. a 12 diua.

VULTURII BOSFORULUI.

— Romanu de RAOULU NAVERY. —

(Urmare.)

Princiulu si amicii sei trecura printre doue orduri de janisari, cari formau gard'a de onore; salonele si galeriile erau pline de aprodi tineri si de muti incostumuri bogate. In fine, in fondulu salei, unde se afla Mahometu alu II-le mai susu de janisari, a caroru uniforme bogate faceau se se pota bine deosebii tipele diferite — stau seriosi si nemiscandu-se Kapou ag'a, capulu eunchiloru albi, insarcinatu cu curatelulu aprodiloru si adaugandu oficiulu acestui-a si titlurile de portatoriu de turbanu, de paditoriu a cheiei visterieloru, de gustatoriu pleseloru de mancari si beuturi servite stapanului seu, onoratu de cea mai intima incredere a acestui-a, dar datoriu — ca si spre a espiia acesta innalt'a favore — a linge de mai multe-ori loculu, pe care in moseea dinsulu estindea tapetulu sultanului.

Nu departe de Kapou-aga erau; marele camerieriu seu Kassoda-basi, Silihdorulu seu portatoriu de sabia, Tsokador-aga seu portatoriu de manteu a si Kikiadhor-aga seu tienetoriulu scaritiei.

Vizirii si ulemii formau grupe imposante, destinate spre a face se se arete si mai tare maiestatea imprimata pe intraga person'a lui Mahometu alu II-le.

Faptur'a sultanului era masiva. Dinsulu posedea energi'a natureloru sanguinice, mania i-fierbea in vine cu sangele seu.

Pitiorele lui erau arcate ca si ale orientaliloru dedati calaririi si folosirii divanului. Umerii lui sustieneau nise grumadi muscolosi si scurti, ca-si ai leului seu taurului. Fruntea lui alba, lata si fara cretiele indică afara de puterea voiei sale, cea fortuna constatoriu favoritoria, care i crucia grigea de lupta. Ochii lui rotundi, prosmininti si vii, puteau reflecta mania violinta seu a se implé de cea blandetia, care facea celu mai mare farmecu alu maicei sale, a princesei de Sinope. Spruncenele sale se aredicau susu si arcate de-a supra ochiloru. Gur'a lui severa, rosia se imblandi cate-o-data de brasdele voiositatii. Barb'a-i era negra si tufosa; nasulu i-se incurba cu ore-si-care violinta spre budie; fecele sale prosaritorie erau colorate de sange generosu.

Lui Mahometu alu II-le i-placea a aredica maiestatea personei sale prin aleginti'a costumului splendidu. Dinsulu porta turbanulu ulemiloru inse ornatu de bogata chindisela in auru si de unu smocu pretiosu. Armele sale straluciau de pietri scumpe, er caftanulu seu era invelitu de unu chenariu tivitu cu ermelinu de mare pretiu.

La vederea lui El-Scheriff, a carui frumsetia barbatésca si-pastrase farmeculu junetiei extreme, privirea lui Mahometu II. se imblandi si dinsulu se simtia atrasu catra juni prin o simpathia secreta. Inse candu tinerulu innaltandu-si voce, ceru, ca unchiului seu Davidu Comnenu, imperatulu Trapezuntei, se fia eliberatu de tributulu anualu de patru mii de galbeni in auru, ce avea se platésca, faci'a Sultanului reflecta iritatiune violinta; dinsulu puse masinalminte man'a pe manunchiulu pumnalului seu.

El-Scheriff se parea, ca n'a observatu man'a interna a lui Mahometu; elu continua:

— Afara de aceea, nobile sultane, favorisatu

de ceriu, eu sum insarcinatu a-ti aduce la cunoscintia mortea lui Kara-Youlouk, alu carui singuru mostenitoriu e principele Ouzoun-Hassan, tatalu meu.

Me bucuru de prosperitatea casei tale, respunse Mahometu, si asceptu, ca se-mi esplici objectulu personalu alu misiunei tale.

— Voiu aduce a minte Altetiei Vostre, ca dins'a era datoria se solvésca lui Kara-Youlouk, capulu tribului „Lipitoria-Negra“, in totu anulu o mia de siei chindisite, o mia de frêne si o mia de capestre . . . Mortea lui Youlouk asiédia pe tata-meu in drepturile lui, si eu vinu, se te intrebu: platí-vei ore cu acuratetia lui Ouzoun-Hassan tributulu, care ludoresci acum lui?

Ochii lui Mahometu versau para de focu; bratiulu seu se intinse spre capulu eunchiloru albi. Unu soiu de urletu se innadusi in gutulu seu; inse, innainte de a fi observatu tinerulu princiulu pericolulu, celu amenintia, sultanulu si recastiga linistea indatinata, si respunse lui El-Scheriff cu voce blanda:

— Pleca in pace: innainte de prima ver'a venitoria mi-voiu duce presentele in person'a tatalui teu.

Mahometu, credintiosu datorintieloru ospitalitatiei musulmane, ordona apoi se se faca tote dispuestiunile pentru solenitatea de sera. Cantaretii, musicantii si mascaricii de tote soiurile se intreceau in talente si desteritate spre a petrece pe fiulu lui Ouzoun-Hassan, er Mahometu i-dovedia o cordialitate invecinata cu afectiunea.

Linistitu prin acesta primire, El-Scheriff cu anim'a plina de superbia si de bucuria, crediu a fi eliberatu pentru totu-de-un'a imperiulu Trapezuntei si fundatu marirea Turcomaniei.

In diu'a departarii lui, primulu ministru alu lui Mahometu, care singuru a descoperitu cugetulu secretu alu stapanului seu, i-marturisi, ca probele de amicitia, cu care coplesi pe fiulu lui Ouzoun-Hassan, nu pot se-lu insiele in privinti'a planuriloru sale pentru venitoriu.

— Tacere! dise Mahometu, deca unu peru alu barbei mele mi-ar sci secretulu, numai decatu l'asiu smulge.

V.

Presentele lui Mahometu.

Cate-va luni mai tardiu, de-si timpulu era inca aspru, Mahometu concrediu dirigerea unei flote de doue sute cincideci de nai cu coperisiu innaltu lui Mouhamedu, ca acesta se o conduca sub murii Trapezuntei spre a duce lui Davidu Comnenu respunsulu sultanului la cuvintele orgoliöse pronunciate de El-Scheriff.

Totu-odata Mahometu in fruntea a optu-dieci de mii deazabi, soldati de pedestrima usiora si de o mia cincisute de janisari, trecu prin vaile Asiei cu rapediunea fulgerului. Planulu seu era de a strabate prin Siwas pana la frunteri'a Armeniei si de a taia Trapezunta de catra Persia.

Pana-ce sultanulu si-urmari mersulu seu intaritat, Mouhamedu puse man'a pe Sinope, pe Carthagen'a marii, a carei ultima princeasa fu un'a dintre sociile favorite ale lui Amuratu alu II-le. Sinope fu prima-data predata si devastata prin Lucullus; asatadata dinsa nu se mai putu redica din decadintia, si Ismail Isfendiar, care era pe atunci domnitoriu

ei, si-cumperà libertatea cu pretiulu submisiunii sale si se retrase in Ieneschir, care i-se dadù in schimbu.

Candu sosì prim'a noutate despre nobilisarea trupeloru sultanului la Ouzoun-Hassan, dinsulu refusà la inceputu de a crede, cà Mahometu voiesce sè-si resbune pentru orgoliós'a ambasada a lui El-Scheriff. Inse, dupa-ce intielese, cà flott'a lui Mouhamedu devasta côstele mării si cà-si ia pusetiune in faci'a Trapesuntei, începù a tremurà insu-si pentru sine. Déca dinsulu contrase mai-nainte la aliant'i'a Persiei, acestu ajutoriu i-lipsi de-odata in urm'a tacticei militaresei a lui Mahometu, care i-taiase calea. Ouzoun-Hassan se aflà in o egala nepotintia de a inaintà séu de a se retrage; unu parete de feru incungiarase teritoriulu seu si armata'nspaimentat'oria a sultanului de Byzantiu nu-i lasà nici speranti'a, cà o va invinge in bataia regulata. Pericolulu devenià din di in di mai amenintatoriu. Fiasce-care séra cursorii aduceau noutatea luàrii unei séu celei-lalte fortaretie, depradàrii cutarui campamentu, devastàrii cutarui cetàti. Inca o septemana si Turcomania va fi in para. In acestu estremu periclu princés'a Sara intrà intr'o deminétia la fiulu seu.

— Ai refusatù mai nainte a-mi crede, acuma vedi, cà cele trei presente, din cari si compuse Mahometu alu II tributulu seu, sunt: sangele, ferulu si foculu.

— Vedu numai pré bine; inse ce se facu? la ce sè ne decidemu?

— La supunere, — respunse seriosu si tristu Sar'a.

— Nici odata!

— Trebuie sè fia, déca nu pentru tine, celu picinù pentru ai tei. . . Cà ti vorbescu astu-felu, Hassan, nu e pentu cà am téma pentru mine insa-mi, viétia mea se concentrédia in cortulu, in care locuiesce famili'a mea; inse acésta familia mie cu multu mai scumpa decâtu esistinti'a, ér déca tu persistedi in revolt'a-ti nebuna si neputintiosa, Mahometu nu va lasà in viétia nici pe unulu dintre fii tei.

Ouzoun-Hassan si-plecà capulu; dinsulu recunoscù câtu de dreptu are maica-sa.

Totusi respunse dupa o scurta tacere:

— E mai bine a muri, decâtu a se desonorà prin supunere lasia. Mahometu insu-si m'ar despretiui, déca m'asiu retrage.

— Fara indoiéla, déca mijlócele tale aru fi egale cu ale lui. Inse tu inca nu scíi nefericirile nóstre mai de pe urma. . . Hamza, beylerbey-ulu din Rumelia a ocupatu fortarétia Kaouli-Hisser, pe calea de Erzerumu.

— Acésta perdere. . .

— Mi s'a descoperitu cu câte-va minute. . . Hamza si-semnalédia trecerea sa pretotindene prin volnicéi. . . Mai iute de dóue dile sultanulu va intrà in Erzerumu. . . Ce trupe vei opune armatei sale inspaimentat'orie? Credintiosii nostri turcomani voru perí pana la celu din urma aponderandu-ne, inse tiér'a nu va evitá de a fi cucerita. . . Incede-te svaturiloru mele, Hassan; Mahometu e mai ambitiosu si decâtu crudelu: rugarea l'ar puté miscá, supunerea lu-va desarmá. . . Tu refusi de a te umilí inaintea lui, fia! tu esti barbatu, ostasiu; inse, eu, cu sum femeia, maica, si sum gat'a a da faci'a cu ori-ce reu pentru binele vostru.

— Domni'a-ta te-ai duce inaintea acestui tiranu?

— Mahometu si-va aduce a minte, cà eu sum féta si sora de imperatu. . . Dà-mi de cortegiu pe beyulu de Kurdistanu, Djemizghesek si pe scheikhulu Hassan si eu respundu de succesu.

Principele refusà, esità; in fine invinsu de rugàrile Sarei, i acordà cererea si ordonà a i se face o lectica, care avea sè fia escortata de cei doi insociti de caletoria ai ei.

Princés'a trebui sè tréca prin unu tienutu acoperitu de néua, taiatu de riuri inghiatiate; sè mérga alungulu prepastieloru, sè suie si scobóre coline; inse dins'a erá donata cu o energía mare, mulele aveau picióre sigure; in timpu de dóue dile maic'a lui Ouzoun-Hassan se aflà facia de campamentulu lui Mahometu.

In mijloculu unei intariri regulare se aflau corturile sultanului si ale curtii sale. Cinci-spre-diece dintre ele, fórté simple, erau destinate pentru oficierii; celelalte dóue, un'a de metasa chindisita, cealalta de peru acoperitu cu impestrituri de auru, erau rezervate sultanului.

Afara de acestu cercu campiau agii, Kiayoi insarcinati cu scrierile si administratiunea armatei, marele demnitàti a serailu: pregustatoriulu, visterieriulu, maresialulu curtii, membrii divanului, cei patru viziri de ai cupolei, asié numiti pentru cà dinsi se bucurau de privilegiulu de a siedé in sal'a divanului sub cupol'a, care dà acelei lumina; ceialalti vizirii precedati de portatori de códe de cai in semnulu demnitàtii lor; staulierii sultanului, insarcinati de a grigi de caii preferiti ai stapanului lor: arabi, turcomani, persiani, gatiti cu siéi tiesute cu auru, cu gurale (diabele) si scaritie de argintu; tchausii, insarcinati cu portarea ordinatiuniloru sultanului.

Princés'a Sara constatase slabatiunea trupeloru lui Ouzoun-Hassan, nu putù sè nu admire ordulu si disciplin'a armatei lui Mahometu.

De abí avù sultanulu cunoscentia de sosirea princesei, indata dadù ordine sè o introduca si sè o tractedie cu cea mai mare consideratiune.

Dinsulu nu-i permise a se prosterne inaintea lui cá suplicanta si merse inaintea ei numindu-o „maic'a mea“ espresiune caracteristica de profundu respectu la orientali.

Mahometu impartasi egalmente si pe scheicu in mare onóre si i-dadù titlulu de „taica.“

Inse candu Sara începù a implorá de la elu favórea, ce dins'a sperá, fruntea lui Mahometu se intunecà si dinsulu respunse cu o vóce taiat'oria:

— Orgoliulu imperatului Davidu se va sfarimá sub pitiórele mele, ér imperiulu Trapezuntei va incetá de a esiste.

— Nefericitulu meu frate! — eschiamà princés'a.

— Ce se tiene de fiulu teu Ouzoun-Hassan, impinsu prin unu copilu la o revolta orgoliósa, sum aplecatu a-i da gratia.

— Ah, — dise Sara, — avui dreptu de a te crede generosu.

— Intielege inainte de a-mi multiamí conditiunile mele, maica-mea. . . Sentinti'a, ce voiu pronun-ciá-o in contr'a fiului teu, ori câtu de aspra ti-se va paré, e totusi, ti-o repetu, gratia acordata lui pentru meritele si virtutile tale. . . Eu voiu merge a supra

Trapesuntei, voiu fugari pe Comnelulu, si spre a-si espi'a gresié'a, Ouzoun-Hassan si-va impreună pe timpulu acestei asiediari armat'a sa cu a mea.

— Cum! fiulu meu va fi condamnatu sè ajute in ruina familia sa? Póte sè prindia Ouzoun-Hassan armele in contra unchiului seu? Trapesunt'a e cetatea, unde m'am nascutu . . . In Trapesunt'a domnesce fratele meu si nepotii mei, pe cari tu voiesci a-i dejosí la conditiunea de sclavi . . .

— Ia a minte, cà déca mi-vei respinge conditiunile si vei svatuí pe Hassan, sè persiste in revolt'a sa, nu numai famili'a ta va suferi esiliulu si prinsórea, ei si ai tei, fiulu teu, El-Scheriff si fratii sei si cà in locu de a surpá unu imperiu, eu voiu sterge de pe cart'a pamentului inca si Turcomania libera. Ti-dau timpu, maica-mea, de a precumpani lucrulu; numai ti-adú a minte, cà órele mi-sunt pretióse si cà in trei dile trebuie sè am respensulu fiului teu.

Sara se retrase fara de a fi pututu mai dobandi ceva. Dupa o nópte far' de somnu, in care a cumpe nitu conditiunile lui Mahometu si urmárele unui refusu din partea lui Ouzoun-Hassan, dins'a se decise a tramite la acestu din urma pe bey-ulu Rumeliei spre a-i duce cuvintele sultanului.

Primulu cugetu alu lui El-Scheriff fu resistinti'a: dinsulu voiá sè móra liberu intre soldatii sei; inse ori-cátu de mare fu durerea muta a lui Hassan, dinsulu se supuse vediendu neputinti'a de a sustiené lupt'a. Princii cu anitele pline de tristétia plecara in fruntea a dóue trupe tari pe calea, ce ducea la taber'a lui Mahometu.

— Ah! — dise El-Scheriff tatalui seu, a fi visatu de a doná Annei Comnenu unu tronu si a fi acum a strinsu a ajutá inamiciloru ei de a-i depradá imperiulu, de a-i aprinde palatiulu, de a-i amenintiá póte viéti'a!

— Fiulu meu, — response Hassan, — Davidu e cu multu mai dreptu, decâtu sè faca sè recadie a supra ta greutatea nefericirii, care lu-apésa. Ruina n'ar fi preservatu cas'a lui, nici unu sacrificiu personalu nu-lu putea ferí de acea despoiare, ce va sè comita Mahometu. Dinsulu acceptá numai unu pretestu spre a pune man'a pe Trapesunt'a. Sultanulu, stapanulu semiinsulei de Anatolia, nu putea lasá chiar la pólele teritoriulu seu o putere greca independenta, care sè aliá pe róndu cu noi séu cu dogii Venetiei séu Genevei. Pontulu Euxinu si tiermuriu lui trebuia spre nefericire sè fia acelora, cari voru posiede pórt'a Bosphorului si Bisantiului.

El-Scheriff observá tacere morósa si continuá de a merge d'a laturea tatane-seu.

Nu departe de dinsii inaintau urmarite de Gourganiu lecticele femeiloru de serviciu si a Panagiei. Indata-ce sosiau la cutare locu greu de trecutu, colosulu prindea mulele tinerei fete de frêu si nu se departá, pana ce n'o vedea afura de periclu.

Ouzoun-Hassan si suit'a sa ajunsera la tabera spre séra. Sara presentá famili'a sa sultanului, care puse mare grandétia in modulu, de care primi pe invinsii sei, — aredicati prin dinsulu la titlulu de alii.

Peste dóue dile armat'a parasi taber'a si reintorcându-se rapede de pe calea Persiei, luá drumulu Marii-Negre.

In frunte mergeau janisarii inarmati cu lanci si sabii, inaintea carora se duceau códe de cai colo-

rate . . . ér innapoi'a loru siepte stindarde ornate de córde aurite. Dup'acea veniau trimbitierii; tobasii portau instrumintele loru acatiate prin catene de auru in grumadi. Patru sute de solaki — séu paditori de trupu luau impregiuru pe sultanu de unu noru de smoci de bene, de stéguri si de feretre miscatóric. In fine viniá Mahometu insu-si pe unu calu persanu, alu carui peru de colóre auria orbiá ca refletulu sórelui si care se vedea din midiloculu penelor uduante. Dup'a cea viniá in colóne inchisa grosulu armatei, adeca optu-dieci de mii azabi; innapoi se iadesnlan portatorii de apa, insarcinati de a-si tiené burducfurile totu-dé-un'a pline spre a stimperá setea armatei; apoi trei sute de orduri de mule, compusu flascecare de siepte mule, portandu balótele si visteria curtii. Noué sute de cai amana candu-si de paicii loru; trei sute de orduri de dromedari séu comile de fuga insarcinate de munitiune si de proviantu, unu trupu de o suta de fauri de arme spre a reperá armaturele, unu numeru egalu de pioneri spre a face drumuri, minari spre a sapá mureii si tunari spre a servi tunurile.

Intréga mass'a acésta enorma se puse in miscare la ordinulu lui Mahometu si innaintá cu o rapediune ne mai pomenita pe cà astupate prin néua, pe care de abie o rumpeau unu corpu de trei mii pioneri.

Spre a da ostasiloru sei esemplulu curagiului si a despretiurii ostenelei, sultanulu mergeá in mediuloculu loru pedestru, pe carárele cele mai rele si de a lungulu prepastieloru celoru mai periculóse.

— Fiulu meu, dise intr'o di sultanului princea Sar'a care urmariá armatei in lectic'a sa cumte poti condamná la atáte-a ostenele pentru miséu'a acést'a de cetate, Traperunt'a?

— Maic'a-mea, response Mahometu, sabi'a islamismului e in manile mele: cu pretiulu acestoru ostenele si pericle potu numai sè meritu titlulu de ghazi, séu combatante pentru credinti'a; déca asiu mori astadi séu mane fara sè ducu cu mine in momentu acestu titlu séu acestu meritu, cum asiu indresni sè me presentedi inainte ómeniloru si alui Domnedicu?

Mahometu se folosiá in viéti'a sa multu de elementulu religiosu spre a-si disimulá séu acoperi despoierile.

In fine Sultanulu observá maréti a cetate a Trapesuntei, stalucinda de supole, de turnuri, de citadele, de tiernuri de pétra, de baserici invelite cu plumbu de lokatu.

Trapesunt'a, vechiulu Trapesus, de care vorbesce Xenophon, si-datoriá numele trapesului, alu carui forma o avea.

Maréti'a acestei capitale nu era singurulu farmecu, care atragea ostasii lui Mahometu alu II-le. inaintea beti de speranti'a pradei. Tier'a, care o impregiurá era avuta in ordiu, grau, cucuradiu, cari si tutunu.

Dominata de piscuri incoronati de néua, care se topiá de sórele primaverei, acestu intregu tienutu roditoriu se aflá de-odata taiatu de nenumerate cursuri de apa, cari intretieneau prin siesuri o recóre rapitória si apoi se versau in nenumerate sinutie sapaté de mare a-lungulu cósteloru.

In faci'a Trapesuntei cele dóue sute si cincidieci de galere ale lui Mahometu erau gata a tuná cetatea cu inspaimentatóricile loru instruminte de des-

tructiune, tornate de Orbanu, tradatoriulu magiaru. Sub muri steteau ostasii lui Mahometu asceptandu la unu semnalu, care sè-i comande innainte spre cetate, si respandindu dejá prin siesuri spaima si prelatiuni.

Trapesunt'a, fundata prin o colonía greca noita din Sinope, aservita prin regii Pontului, ocupata prin Romani pe tempulu caderei lui Mithridate, facuta de dinsii capital'a provinciei cuprinse sub numele de „Pontus Cappadocius“ si-vediu reînflorindu prosperitatea de odinóra in anulu 1203. Dupa ocuparea Constantinoplei prin francesi dins'a esi din obscuritate prin veî'a lui Alexa Comnenu, care facu din dins'a capital'a unui statu nou. Dins'a esista dejá de doi secolii, candu Mahometu decise a o sterge dintre numerulu cetatiloru libere si crestine.

VI.

Jugulu invingatoriului.

In cetatea Trapesuntei domniá spaim'a; de deminétia bombardau tunurile lui Mahometu cetatea, rumpendu strungi in muri si atietindu focuri; pana ce armat'a sultanului prindea pusetiune la peciorele muriloru, nisce ómeni curagiosi se inarmau cu de-agrab'a si se formau in legiöne. Oratorii vorbiau pe locurile publice silindu-se sè aprindia patriotismulu locuitoriloru adenciti in pausa muta. Clopotulu de alarma si-mestecá tonulu seu gelnicu si continuu plesneteloru bombeloru. Alungulu stradeloru fugiau femeii nebune de frica, copii inspaimentati, betrani tremurindi. Dinsii fugiau la bisericele si capelele Trapesuntei spre a dobandi de la ceriu scaparea, ce nu li-o puteau da ómenii. Patriarchulu si preotii imbracati in vestmintele loru preutiesci celebrau santulu oficiu si-impacau cu Dumnedieu multimea acést'a scaldata in lacrimi.

Nefericitii nu se leganau nici intr'o sperantia pamentésca. Mahometu va face cu Trapesunt'a, ceea ce a esecutatu in Byzantiu. Elu de partea sa si-reservá monumintele, orgoliulu geniului omenescu si lasá azabiloru sei avutiile singuraticiloru spre a indoi curagiulu soldatului prin speranti'a predei. Si inca aci nu se va oprí resbunarea sultanului; càci déca ambi-tiunea lu-mená sè-si marésca fara fine imperiulu, zelulu seu pentru islamismulu nu cunosceá margini; dreptu aceea poporatiunea se va aflá — fara indoiéla — puse intre apostasia si mórte. Departe sè slabésca acést'a multimea, cugetulu martiriului i dedù serenitatea asceptata.

Aceste femei, acesti betrani si copii uitasera de gródiele carnei spre a nu cugetá la altu-ceva, decâtu la resplat'a nemuritoria. Preotii, prelatii li-impartasiau dinaintea altariului unu curagiu sublimu. Plansetele se demolisera, ómenii incetasera de a tremurá; entusiasmulu crestinu, celu mai maretiu dintre tóte entusiasmele, apucá multimea. Mai nainte de perduta de frica si-bateá fruntea de pardosiéla bisericeii; acum in pitióre intoná „La esitulu teu Izraele“, acestu cantecu de mantuire si triumfu. Clerulu inse crediù a nu fi facutu destulu pentru locuitorii Trapesuntei. Consolati si intariti odata cei slabi, erá acum vorb'a, de a inrolá de cei tari si de a intrage prin acestia pe cei ce esitau si pe cei molateci. Prin suburbiele cele mai mari treceau procesiuni in frunte cu cruce si prapori. Tóte corporatiunile religióse se alaturara aces-

tora, si in ce mesura inaintau monacii si preutii cantandu innuri si incuragiandu la lupta in contra inamicului, care amenintiá totu-odata viétia si credinti'a locuitoriloru, in acea mesura se vedeau sculandu-se din tóte casile barbati, ale caroru-a facie respirau energia desperata.

Spre nenorocire capii armatei nu se vedeau a incuragiá acestu miscamentu patrioticu.

Dinsii asceptau de la imperatu ordinatiuni decisive, ér imperatulu, préd'a unei tristetie crescénde, desperase numai pré tare de caus'a sa spre întreprinde de a o sustiené.

Davidu Comnenu vedea in asediulu si nimicirea apropianda a Trapesuntei pedéps'a usurpationii sale. Spiritulu seu erá ocupatu cu ide'a, cà nenorocirile sale sémena cu cele a nistoru generatiuni întregi, aretate in stori'a Grecei ca persecutate de fatalitatea crimei.

Dinsulu si-representá pe maica-sa omorita de Ioanu Kalo, ér pe tata-sen sугrumatu totu prin acestu monstru; dinsulu la aceste si-punea întrebarea, cà cum a pututu elu, se primésca acést'a ereditate sangerosá?!

Characterulu lui Davidu Comnenu erá o amestecatura de slabitiune si orgoliu, de temere superstitiósá si de porniri pucinu duratórie de curagiu. Cà princiulu dinsulu aretase óre-candu nisce semne de barbatia in lupta; inse de candu a luatulu din leganulu unui copilu mantéu'a de purpure, a perdutu si rarele schintei de energia, cari lu-aretase demnu de a comandá soldati. Retrasu in fundulu apartiementului seu, dinsulu se nisuiá a se sufrage vuietului bombardárii, sunetului clopoteloru trase intr'o dunga, cantárii litanieloru sante si strigáriloru multimii.

Sub acestu timpu, Iléna Cantacuzéna, adunandu i toti copiii intr'o sala mare a palatiului, li redicá curagiulu loru tineru pana la eroismulu seu propriu. Princiulu o ascultau cu unu respectu amestecatu de admiratiune. Princés'a Anna singura remase acufundata in nemiscare desperata, si, stringédu in braticle sale pe Georgiu, pe celu mai tineru frate alu seu, scapá lacrimi mari pe fruntea copilului.

Loviturile tunurile flotei lui Mahometu incepeau deja a urni intariturile catedralei; strigárele desperate s'audiau pana la palatiulu Eski-Sariü; acum nu mai erá vorba de plangere, de caintia, de slabitiune, ci de a combate.

— Copiii mei, nobililoru mei fii, — disse Iléna, — Dumnedieu mi e martore, cà nici odata nu mi-am doritu vr'o coróna; aceea, care o portu, mi-a parutu adese-ori a fi de spini . . . Eu fiindu fiic'a lui Mateiu si nepót'a lui Ioanu Cantacuzenu, sciam, câtu tiene potestatea si cu ce dureri se espia aceea . . .

„Amendoi detronati, fugisera din palatiurile loru si-si cercasera între murii nestoru claustre obscure dreptulu da a mai trage la o viétia proscrisa. Inse, de si apretiuiescu marirea omenésca dupa pretiulu ei adeveratu, scíu si aceea, cà regii si principii trebuie sè sustiena pana la capetu onóra titlului, pe care l'au purtatu. Mahometu e la portile nóstre . . . Noi fumu insciintiati, cà déca nu se dá cetatea, intr'o óra se incepe ataculu . . .

(Va urná)

S A L O N U :

Calindarului septemanei.

Duminică 21-a după Rusalii. Evang. 7 Luca Cap. 8 st. 41-56.

Dumin.	17 29	Sf. Prof. Osie.
Luni	18 30	Sf. Apost. și evang. Luca.
Marti	19 31	Sf. Prof. Ioilu.
Mercuri	20 1	Sf. M. Mart. Artemiu.
Joi	21 2	Cuv. Par. Ilarion.
Vineri	22 3	Sf. Averch, și Sf. 7 Coc. din Eph. ☉
Samb.	23 4	Sf. Apost. Iacob, Frat. Domnului.

B o m b ó n e.

Intr'unu orasielu un'a dintre actritie esindu pe scena cá contessa, o voce din publicu o intimpină cu aceste cuvinte :

— E bine, domnișóra, déca ai ajunsu contessa, trebuie să ai bani. Platesce-mi dara pretiulu papuciloru!

Alfons Karr a tramisu urmatoriulu telegramu la unu diariu din Paris :

— Ce deosebire! Mai de multu turcii déca nu erau indestuliti cu sultanulu loru, i tramiteau o sfóra de metasa, éra astadi i — sinucidu!

Dóue fete mici lucréza cu o activitate mare la nise papuci pe cari voescu a i oferi parintiloru loru pentru diu'a numeluiloru.

Oper'a loru nu este terminata si cu tóte acestea diu'a destinata pentru presente se apropia.

— Ah! dise cea mai putínu curagiósa suspinandu, tu esti fericita, tatalu teu nu are de câtu unu picioru!

La tribunalulu corectionalu.

Presiedinrele intréba pe prevenitu: — Ce industria profesezi?

Prevenitulu. — Sunt archeologu.

Presiedintele. — Nu acésta te-a facutu sè bagi mana in busunarulu vecinulu d-tale.

Prevenitulu. — Iertati-me, d-le presiedinte; dar credu cá v'amu spusu cá suntu archeologu si fiindu-cá mijlócele nu-mi permitu sè punu pe altii sè scormolésca, scormolescu chiaru eu.

Unu domnu intră intr'unu magazinu si adresandu-se patronulu:

— Ti-datorezu siepte franci, — dise elu, tîneti, éta-i!

— Oh! domnule, dise comerciantulu cu surisulu celu mai miolaitoru, d-vóstre sunteti unu asiá de bunu clientu; nu éra asiá mare graba...

— Cu tóte aceste déca asiá fi trecutu fruntari'a? adause clientulu in gluma.

— Oh! dise negutiatorulu, cu dulcele seu surisu, sciú bine cá domnulu nu e unu omu care sè faca acést'a pentru asiá putínu lucru!

Unu birjaru ce plimbá in trasur'a sa trei gentili curtesani de bulevardu, intorcéndu-si capulu inapoi,

zarese atérnatu de birje unu micu strengaru de copilu.

— Ce cauti mei? i dise elu cu mania.

— Nu-ti facu nimicu; caii sunt voinici si me potu teri si pe mine.

— Da-te josu magariule, reluá birjarulu, ce, nu vedi cá mai am inca trei in trasura?

Tiganulu apucandu in téggu o parechia de cióreci, a voitu sè-i fure.

— Ho, ho, tigane, asiá nu ti-i dau! — strigà boltariulu.

— Atunci nici nu-mi trebuie, — respunse tiganulu espartu.

In serile trecute, la unu balu éra unu domnu costumatu cá doctoru, si-si jucá de minune rolulu seu.

Unu domnu, cumu se gasescu multi, de accia cari credu cá ori-ce vorba o esi din gur'a loru e de spiritu, se apropia de dinsulu si i dise:

— Esti doctoru de dobitóce, masca?

— Da, domnule, respunse masca; voesci o retieta?

Unu proprietaru vediendu, cá chiriasiulu nu-i platesce la termenulu chirii'a, se duse la dinsulu si i spuse, cá déca nu va platí chirii'a pana la unu timpu óre-care lu-va dá afara din casa.

La acésta éra presentu si unu fiu alu chiriasiu-lui in etate de optu ani.

Nu trecu multu timpu dupa acést'a si veni timpulu examineloru.

La esamenu profesorulu i puse baiatulu cestiu-neá urmatóre:

— Baete, spune-mi pentru ce a isgonitu Dumnedieu pe Adam si Eva din raiu?

Baiatulu care la acésta intrebare si-aduse aminte de vorbile proprietarulu, respunse intr'unu modu inocentu:

— Póte cá nu a avutu cu ce se platésca chirii'a.

CE E NOU?

Resbelulu in Orientu. „Monitoriulu oficialu“ alu Romaniei publicá ordre de bataille, suprem'a comanda a trupeloru concentrate o primesce insusi domnitoriulu Carolu. Prin acést'a Romanii a intratu si ea in actiune, voindu a aretá, ca cestiunea orientulu are sè se deslege prin conclucarea elementulu romanu. Scirile mai nóue afirma, ca armat'a romana va ierná in Bulgarii'a, adeca cumca va tiené ocupata acést'a tíera pana candu se voru esecutá reformele in provinciile turcesci. Se póte inse, ca prin pasirea Romaniei si a Greciei in actiune turcii voru fi scosi cu desever-sire din Europa, si puterea loru se va margini in Asia. Romanii prin acestu actu se dechiara independenta cu totulu de imperiulu otomanu, si precum suntemu informati, armat'a romana va proclamá cu rendu pe domnitoriulu seu rege alu Romaniei; astu-felu statulu romanu va fi redicatu la demnitatea de regatu

și va primi dreptu remuneratiune și teritoriu nou. — Russi'a și Germani'a voru starui la celelalte poteri europene, că se recunoscă noulu regatu romanu. Se sustiene mai departe, cumca Bosni'a și Hertiegovin'a voru fi ocupate prin trupe italiene. La casulu candu Turci'a va respinge propunerea pentru armistițulu de 6 septemani, Russi'a va intră și ea în actiune cu armata peste 200,000. Angli'a ar avé se primésca dreptulu de protectória a supra Egiptului în acelu casu deca nu va impedecă pe Russi'a în actiunile sale; în acést'a privintia se tienu conferintie de mare însemnatate între diplomatii russi și englesi. În Vien'a confusiunea este mare, de candu Austro-Ungari'a se vede izolata cu totulu. Scirile mai noué spunu despre crisa ministeriale, și adeva, ca Andrassy și Tisza au se-si parasésca posturile; prin a loru cadere firesce s'ar resturná și sistem'a dualistica inaugurata de ei. „Romanulu“, diurnalulu oficiosu alu guvernului din Romani'a, scriindu despre politic'a esterna a țierei, dice, cumca Romani'a a mersu totu-de-una cu puterile occidentali, acuma inse candu vede, ca aceste puteri si-cauta numai de interesele lor, fara a reflectá la interesele Romani'e, romanii sunt siliti a legá alianțtia cu acele puteri, cari dau mai multe garantie pentru promoverea intereselor vitali, ce le are țier'a la deslegarea cestiunei orientali. Situatinea pe campulu de resbelu este totu cea de mai nainte.

Serbarea memoriei lui Gr. Ghica voda în Iasi, la 1/13 octomvre, s'a facutu și în anulu acést'a cu tóta pomp'a. În biseric'a catedrala la 11 óre s'au inceputu rugatiunile pentru repausarea sufletulu gloriosulu martiru, seversite de patru archierei. Dupa terminarea rugatiunilor, cortegiulu — precum ni spune „Curierulu“ — în sunetulu clopotelor și alu unui marsiu funebru esecutatu de music'a militara a plecatu la mormentulu Domnulu decapitatu, care erá impodobitu cu flori, verdétia și drapele de doliu. Aici, dupa ce s'a facutu rugaciunile usitate, s'a luat cu ventulu mai antái de primarulu urbei și apoi de bardulu Bucovinei, dlu Dimitrie Petrino. Discursulu acestui din urma mai cu séma a fostu în mai multe rónđuri intreruptu prin lungi și viue aplause. În urma, adunandu-se mai multi cetatieni la otelulu comunalu, au invitatu pe dlu primaru a adressá o telegrama de multiamire Domnitoriulu pentru bustulu martirulu Grigore Ghica voda, oferitu Iasiloru.

Domnulu și Dómn'a Romani'e la 4/16 l. c. s'au rentorsu din Sinai'a la palatulu de la Cotroceni.

Camerele Ungari'e amenandu-si siedintiele cu inceputulu lunci oct., si-voru incepe activitatea pe la mijloculu lunei venitorie. La discussiune, afara de budgetulu anului venitoriu, voru veni proiectele de lege pentru introducerea cametei legiuite (de 8% ori 10 percente), codicele penalu, și altele.

Demonstratiune în favorulu turciloru. Studentii magiari de la universitatea din Pesta a facutu pregatiri pentru că se dee conductu de facii consulului generale otomanu de aici. Venindu la cunoscintia acést'a studentiloru croati din Zagrabi'a, acestia inca au decisu, ca voru dá contra-demonstratiune în favorulu slaviloru. Ministrulu de interne și politi'a inse au opritu tóte demonstratiunile de acést'a natura.

Simpatii turcesci pentru magiari. Diurnalele turcesci sunt pline de dechiaratiuni simpatice pentru natiunea magiari; provóca pe unguri că se lege alianțtia cu ei. De altmintrea softele voiescu a ispraví lu-

cruri mari, nu numai pe slavi, dar și pe englesi, francesi, nemti voiescu ai sterpi cu totulu, că astu-felu se remana pe pamentu numai dreptu - credinciosii musulmani. „N. D. A. Ztg“ scrie despre halucinatiunile turcesci, dicédu: în timpuri atátu de critice diurnalele turcesci ni-procura obiectu de amusare prin meditatiunile lor pline de umoru.

Munc'a femeiloru. Pentru că adi mai tóta lumea se ocupa de lucrulu femeiloru, nu credemu inutilu a semnalá ceea ce se petrece în acést'a privintia în Elvetia. Acum 10 ani, administratiunea federala a telegrafelor și postelor a admisu și damele în birouri; ea fusese intrecuta în acést'a de câte-va administratiuni de cai ferate care insarcinase câte-va femei cu postul de perceptori. Resultatele fura la inceputu fericite, apoi mai putinu bune; în telegrafie, unu lucru continuu la aparatu esercita o rea influentia a supra sistemulu nervosu. Pentru serviciulu postalu, incovenientele erau și mai mari. În alte ramuri, lucrulu femeiloru s'a ntinsu cu succesu. Astu-felu, dupa esemplu Germaniei, au inceputu a se ntrebuințtia femeile în atelierle de imprinerie ca compositori, și în dílele din urma, mai multi siefi de ateliere intruniti amanau aprobandu inse ideia, unu proiectu pentru crearea unei scoli de compositori pentru fete. În privintia sciintieloru, universitátile elvetiane numera deja mari contingente de studente unele suntu elvetiane, cele mai multe inse suntu din Rusia și se devotéza mai cu séma medicinei. Se lauda multu rabdarea lor, amorulu de lucru și studiu.

Flamur'a lui Hymen.

Dlu I. P. Campeanu, teologu absolutu și de presinte directoru la scóla centrala granitariésca din Orlatu, si-a serbatu cunún'ia în 24 septemvre la Muresiu St. Georgiu cu donmisiór'a Ermina Ladosianu, fic'a dlui Eremia Ladosianu jude processualu în Muresiu St-Georgiu, în Transilvani'a.

Biserica și scóla.

Dlu Gr. G. Tocilescu fu promovatu la gradulu de doctor alu filosofiei la universitatea din Praga, în 17 l. c.

Societati și institute.

De la adunarea din Lugosiu a Societátii pentru fondu de teatru romanu tocmai primiramu processulu verbalu despre siedintia a dóu'a. Si pana candu lu-vomu puté publicá, înregistrámu cu placere, că la acést'a adunare a incursu în folosulu fondulu, de la membrii noi și vechi ai Societátii, o mia trei-dieci și optu de florini 50 cr., și jumetate losu de premiu ung. în valóre nominala 50 fl., — suma de care nici la o adunare nu s'a incassatu inca. În acést'a suma nu s'a computatu inca vintulu represintatiuniloru teatrale si alu balului, despre care se va raportá mai tardiu. Asiá dara adunarea din Lugosiu a fostu demna de prestigiulu inteligintiei nóstre de acolo.

Societatea geografica romana din Bucuresci fu convocata a se intruní în adunare generala la 10, 22 octomvre 1876. Program'a lucrárilor: Darea de séma a biroului despre mersulu generalu alu sciintieloru geografice și în particularu în sinulu Societátii Romane în cursulu anului 1876. Cestiuni ce se voru desbata în adunarea generala. 1. Dlu profesoru Grigore Stefanescu. — „Care este din punctulu de vedere alu interesulu sciintificu romanu, mijloculu celu mai ni-

meritu de a puté avé o charta geologica a tierii pe câtu se va puté mai esacta?" 2. Dlu profesoru P. Aurelianu. — a) „Despre infintiarea mai multoru statii de observatiuni meteorologice.“ b) „Cautarea mijlóceloru prin cari s'ar puté infintiá câte-va statii agronomice, in cari sè se faca, pe langa cercetările agricolei esperimente si observatiuni meteorologice.“ 3. Dlu George I. Lahovari. — „Despre determinarea si ortografi'a numeloru geografice romane.“ Memorii si conferintie: 1. Dlu Alecs. Odobescu. — Despre chart'a archeologica a Romaniei. 2. Dlu V. A. Urechia. — Cartografi'a si bibliografi'a Istriei. 3. Dlu C. Bottea, ingineru. — Despre combustibilulu de la Bahna din jud. Mehedinti. 4. Dlu Dr. Grecescu. — Memoriu relativu la geografi'a vegetala a Romaniei. 5. Dlu C. Bolliac. — Studiuri archeologice privitoare la Romania. 6. Dlu M. Draghicénu, ingineru. — A supra gisementeloru de ozocherita (céra de pamentu) in Romania si Austria. Ficsarea de medalii si premiuri banesci pentru concursurile ce va designá adunarea generala. Votarea de membrii onorifici. Siedintiele ce voru continuá si in dilele urmatóre pana la epuisarea materiiloru enumerate mai susu.

Literatura.

Omer, cartea I, Iliada, tradusa de Chris-todulu I. Suliotis, a esitu de sub tipariu la Bucuresci.

„Calendarulu Progressulu“ pe anulu 1877, continénuvele, poesii, adresele autoritátiloru din Romani'a si ale unui mare numeru de comercianti din Bucuresci, a aparutu.

La Ploesci a aparutu unu nou diariu, intitulatu „Vulturulu.“ Se va ocupá de politica, literatura si comerciulu; si va esi de trei ori pe septemana. Redactoru e I. Carsiovski.

Dlu Z. Antinescu, professoru in Ploesci, a scosu de sub tipariu: „Geografi'a Romaniei si a tierileru invecinate“ pentru usulu claseloru primare. Cartea e scrisa in forma de cathechismu, dupa metodulu intuitivu. O recomandámu atentiuu cetitoriloru nostri.

Feliurite.

Cine a pronunciatu primulu toastu pentru femeii? Pharaon, candu a disu, cá toti copiii de genulu masculinu sè fia inecati, numai cei de genulu femeninu sè fia crutiati.

Suvenirea mortiloru.

Constantinu Negri marele barbatu de statu romanu a repausatu la inceputulu lunei curinte.

Ghicitura.

De Ioane P. Popiliu.

Candu linisce si tacere
 Au incinsu a lunei sfere,
 Eu atunci aparu in lume ...
 Stralucinda si frumósa
 Cá o Nimfa gratiósá,
 Eu am fórte mandru nume;
 Poetii mi-dicu regina
 Amorosii mi se'nchina

Rogandu-me cu ardóre,
 Se 'ntarescu a loru amóre,
 Si mandrutiele loru Dine,
 Le asémena cu — mine! ...
 Eu suferu multe schimbári,
 Si am dóue insemnári:
 In prima insemnatate
 Esistu in realitate,
 Si me vediu. Dar pe sub sóre,
 Nu-i fintia muritória
 Nici filosofii cei mari,
 Nici vestitii carturari,
 Nu pricepu nu potu sè scie
 Pe mine a me descrie;
 Din ce stau din câte parti,
 Nu este scrisu nici in carti.
 In a dóua 'nsemnatate,
 Acuma déca me iai,
 Nu sum in realitate,
 In abstrasu esistu numai;
 Nu-me vediu. Dar ce mirare,
 In acésta insemnare
 Chiar si cei mai rei scolari,
 Si cei ce nu-su carturari,
 Me sciu si me cunoscú bine,
 Me cunósce ori si cine;
 Din ce stau, din câte parti,
 E scrisu si in mii de carti.
 Indereptu de me cetesci,
 Spatiu de timpu dobandesci.
 Dar sum prin asta schimbare,
 De unu-spre-diece ori mai mare.

Post'a Redactiunii.

Versurile: Catra fratiu magiari, Romulu, — nu se potu publicá. Novel'a tramisa mai de multu va vedé lumin'a dílei, dupa ce vomu avé timpu a o corege.

Cernauti. Din versurile tramise vomu publicá unele.

Dnei E. O. Ve multiamimu, cá ne-ati facutu atenti. In viitoriu vomu urmá asiá.

Dnei A P. Cu cea mai mare placere. Câtu mai curendu.

Dsiórei M. C. Numai lips'a spatiulu e caus'a, cá pan'acuma n'amu pututu-o publicá.

Nrulu 10 alu „Siedietórei“ aparutu la 1 oct. contine aceste: Cersitoriulu, poesía de Petru Dulfu, — Mantuinti'a poporulu nostru, de Marcu Emilianu, — Fét'a lenósa, versuri poporale de Simionu Rotaru, — Cornelia mam'a Grachiloru, de Ilie Carabasiu, — Dorulu, versuri poporale, de Maria Stanu, — Inventiaturile lui Mosiu-Martinu, pentru económe, — Vorbe de auru, de I. Croitoru, — Hodoroscu si Troscu, — Ciumelituri, — Ce e nou in tíera si lume, — Calindarulu lunei. — Pretiulu „Siedietórei“ pe anulu intregu e numai 1 fl. Esemplare complete se mai afla din inceputulu anulu trecut.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: IOSIFU VULCANU.